

Il-Mużika fil-Festa Maltija (II)

Mużika sagra: l-antifona

Mro Manoel Pirotta DNESM (Lyon) [M.A.] Dip CNR (Lyon) [B.A. (Hons.)]
Hon VCM LFIBA CT, FVCM (Hons.) FTCL FLCM FNCM LTCL LMusLCM LMusTCL
(Comp.) Cert. (Qarref tal-Provi) [Melit.]

Kull min hu dilettant tal-festi reliġjużi, speċjalment dawk ta' ġewwa, żgur li jaf x'inhi antifona: biċċa mużika għall-vuċijiet soli maskili u kor għall-akkumpanjament t'orgni jew orkestra waqt iċ-ċelebrazzjonijiet liturġiċi fil-jiem tad-tridu, f'lejl u nhar il-festa, speċjalment ma' dhuil il-vara fil-knisja. 'Antifona' bil-Grieg tfisser silta sagra qasira mehuda mill-Bibbja li soltu titkanta waqt il-funzjonijiet liturġiċi u l-Uffiċċju Divin. Dal-versett jingħad qabel is-salm u jinbidel skont il-festa li tkun. Għall-bidu, l-antifona kienet tikkonsisti f'kant Gregorjan. Maż-żmien, kompożituri differenti bdew jimmużikawha fi stili differenti.

F'Malta, l-antifona taf il-bidu tagħha bix-xogħlijiet bikrin tas-surmastijiet Vincenzo Bugeja (1805-1860): *Beata Mater* (1836), *Ingresso Zachariae u Sancte Paule* (it-tnejn tal-1839), u Dr Paolo Nani (1814-1904): *Flos Carmeli* (1838) u *Gloriosa Virginis* (1839), kif ukoll erbgha ohra għall-festa ta' San Pawl Nawfragu, kollha datati 1840, b'wahda minnhom issir l-aktar magħrufa f'Malta.

L-antifoni ta' Nani u Bugeja huma fi stil operistiku, kif kienet id-drawwa li jinkitbu dak iż-żmien ta' qabel il-hruġ il-Motu proprio *Tra le Sollecitudini* mill-qaddis Papa Piju X fl-1903; permezz ta' dan id-digriet tnehhiet il-mużika profana mill-knejjes bl-istorbju kollu li ġgib magħha. Mro Carlo Diacono kien minn tal-ewwel li fl-antifoni tiegħu mexa skont ir-regoli l-godda imposti mis-Santa Sede li kienu jabolixxu d-daqq tar-ram u l-perkussjoni u r-ritorn tal-mużika Gregorjana, imsieħba mid-daqq fuq l-orgni. Bhalu għamlu wkoll il-kappelli Vella u Camilleri.

L-antifona għandha l-forma tagħha. Il-biċċa l-kbira tagħhom huma ternarji. Iżda mhux l-istess għall-ewwel wahda ta' Nani (1847) li hi fil-forma binarja fejn il-vers (Tema A) u r-ritornell (Tema B) jikkuntrastaw bejniethom, u li jalternaw bejn żewġ taqsimiet ta' mużika, jiġifieri AB + AB – dik li ahna bl-Ingliz insejthulha *contrasting verse-chorus form*. L-antifona l-ohra tiegħu tal-1893 tiehu l-forma ternarja, maqsuma fi tliet partijiet distinti: A, għax tiġi l-ewwel taqsimu u tinbena madwar tema ewlenija (Tema 1); (2) B

tiffirma t-tieni taqsimu, u b'tema kuntrastanti (Tema 2), segwita mit-tielet taqsimu. Din tal-ahhar tista' tkun, jew A (i.e. ripetizzjoni eżatta), jew ahjar A' (i.e. ripetizzjoni viċin).

Mill-ftit antifoni li ktibt fuqhom s'issa tlieta huma ta' Nani – fejn kiteb mhux anqas minn 43 wahda. Tnejn huma f'għieh San Ġiljan u l-ohra għal San Ġejtanu. L-antifona *Beate Juliane* oriġinarjament inkitbet għall-festa ta' San Dimitri fl-Isla. Fuq il-manuskritt tagħha nsibu *Antifona Iste Sanctus scritta in occasione della festività di San Dimitrio nella Senglea*. Minbarra t-test li għalih kienet inkitbet, kienet tintuża wkoll għal tal-anqas 12-il festa ohra, fosthom dik ta' San Ġiljan, iffestiġġjata fl-Isla stess. Imma gara, li maż-żmien dal-festi ma baqgħux

jużawha u baqgħet tindaqq biss fil-festa ta' San Ġiljan.

Dwar l-antifona l-ohra tal-1893, il-hsieb kien li din tiżżanżan fl-okkażjoni tal-miġja tal-istatwa tal-qaddis, iżda ma ntlagħetx tajjeb mill-parruċċani; fil-biċċa l-kbira tagħhom kienu jkun villegġanti għonja u kolti mdorrijin jisimghu l-mużika ta' Nani fit-teatri u l-knejjes Beltin. Dil-antifona kienet aktar intiża għal xi parroċċa żgħira u bl-ebda mod ma setgħet titqabbel mal-antifoni maestużi u solenni l-kbar l-ohrajn tiegħu. Minflok, Nani ddedikaha lil *Santi Crispino e Crispiniano* billi biddel it-test u żamm l-istess mużika. Dan peress li hu kien *Maestro di cappella* tal-Kollegġjata ta' San Pawl, b'rabtiet mill-qrib mal-konfraternità tal-ahwa Martri, bil-festa tagħhom tiġi ċċelebrata lejn l-ahhar t'Ottubru.

L-*Antifona per Gaetano Quaerite Primum* ta' Nani ġgib id-data ta' meta nkitbet: 29 ta' Lulju 1886, ftit jiem biss 'il bogħod mill-festa titulari. Kien biss fl-1881 li l-Isqof Konti Carmelo Scicluna (1800-88) waqqaf il-Hamrun f'parroċċa għalih, b'Dun Fortunat Valletta bħala Vigarju Kurat u l-ewwel kappellan tagħha. Dan ifisser li l-kitba ta' dil-antifona kienet wahda friska bħall-bini tal-knisja l-ġdida li damet għal żmien twil mingħajr koppla. Kien fl-istess żmien li dil-parroċċa ġdida żdiedet

mal-cappella ta' Nani li kienet diġà tfori nofs il-knejjes ta' Malta bil-mużika sagra tagħha. L-antifona f'għieh San Ġejtanu hi magħduda fost l-aqwa li qatt hargħu mill-pinna tiegħu.

Żewġ antifoni ohra f'għieh San Ġiljan huma dawk ta' Mro Alberto Vella tal-1902, u l-ohra attribwita lil Mro Angelo Pullicino. Vella – li kien jgħallm l-alljevi f'daru f'Tas-Sliema u jorganizzalhom il-kunċerti fit-Teatro Vittoria – kien jgħin fil-cappella Vella flimkien ma' missieru u hutu. Barra li kien surmast tal-kori tat-Teatru Rjal u direttur mużikali f'bosta knejjes – b'dik ta' San Ġiljan bejn 1895-1904 – kiteb għadd ta' b'cejjeċ sagri, fosthom dil-antifona fil-forma ternarja. Mhux l-istess jingħad għal dik ta' Pullicino li

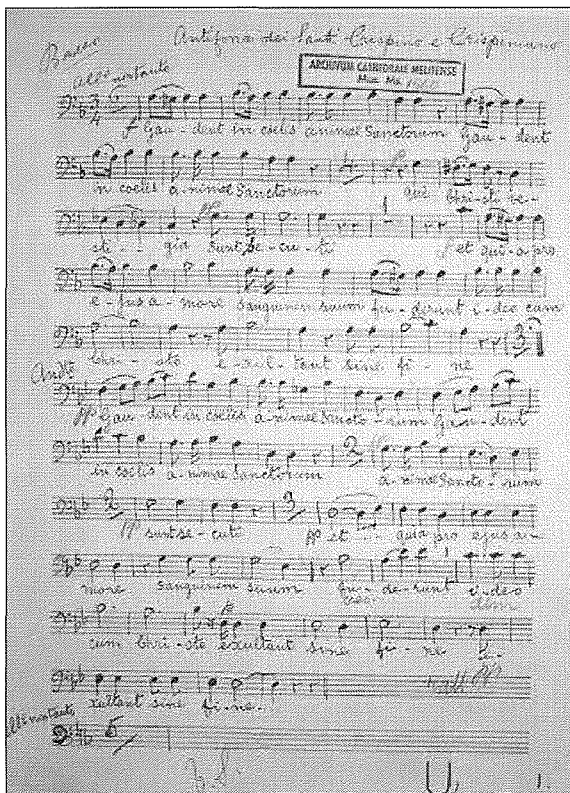

Mro Alberto Vella (1866-1931)

għandha forma binarja. Barra li kien surmast tal-banda, għal xi żmien Pullicino għamilha wkoll ta' *Maestro di cappella* tal-parroċċa l-qadima Ġiljaniża, bil-festa ssir fil-qierah tax-xitwa. L-antifona tiegħu setgħet inkitbet fil-bidu tat-30ijiet.

Antifona ohra hi *Virgo Prudentissima* ta' Mro Dandu Camilleri għall-parroċċa Gudjana dedikata lil Marija Assunta. Camilleri, bhal Vella, għex f'Tas-Sliema, fejn kien magħruf bħala missier il-baned Slimizi; waqqaf u/jew mexxa għadd ta' baned ohra mxerrdin ma' Malta. Iżda, għad li kellu karriera twila bħala prim flautist fit-Teatru Rjal (ġieli daqq ukoll f'Covent Garden, Londra), kien jippreferi jidderiegi l-cappella mwaqqfu minnu stess, u li għalih kiteb bosta mużika sagra. Fost il-hafna antifoni li kiteb għad-diversi festi titulari, insibu proprju din in Do Maġġuri, li bħala tali kjavi tissimbolizza l-bjuda safja u l-ġilju jfewwah tal-istess Vergni Marija.

L-ahhar antifona li ktibt fuqha u se nitkellem ftit dwarha hi l-*Assumpta est Maria* (1995), ta' Mro Angelo Pace, surmast u organista Gudjan, li minbarra mużika profana kiteb ukoll b'cejjeċ sagri. Iżda għall-kuntrarju ta' antifoni ohra, ma nsibux is-soltu arja tal-widna min-naha tas-solisti maskili fil-parti fustanija, li ġeneralment titgħanna minn xi tenur, baritnu jew baxx, jew bħala dwett f'nisga kontrapuntali. Din, flimkien ma' dik ta' Pullicino, huma l-iqsar fost l-antifoni li semmejna, u hi wkoll fil-forma binarja peress li m'hemmx l-arja li semmejna.

Antifona dei Santi Crispino e Crispiniano (Nani)